

Б. І. Ткаченко

Лебединський район

ЛЕБЕДИНСЬКИЙ РАЙОН – район, що знаходиться у південній частині Сумської області. Межує з Липоводолин., Недригайлів., Білопіль., Сум., Тростянець. і Охтир. р-нами Сум. обл. та Гадяць. р-ном Полтав. обл. Утвор. 1923. У 1923–30 – у складі Сум. округи, 1932–39 – Харків., від 1939 – Сум. обл. Жит. чинили опір проведенню насильниць. колективізації; до 1930-х рр. діяли повстан. загони Кучера, Марфенка, Маслівця Христового. Під час голодомору 1932–33 померло бл. 45 % жит. р-ну; майже зникли села Лифине, Бишкінь, Забуги, Костів, Рябушки, Бурівка, Перша та Друга Дроздівщина, Семене, Грамине та ін. Від жовтня 1941 до серпня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. 1–2 жовтня 1941 pobl. с. Штепівка були розгромлені 2 нім. дивізії групи Г.-В. Гудеріана. На фронтах 2-ї світової війни загинуло бл. 7,5 тис. мешканців р-ну. Значна кількість лебединців також брала участь в оунів. підпіллі (з нацист. і більшов. владами боролися вояки на псевдо Барандюг, Громкий, Іващенко, Купчик, Паляниця, Правдік, Степаненко та ін.). 1957 до Л. р. приєднано тер. Штепів. р-ну. 1962–64 у межах р-ну тимчасово перебували села ліквідов. Липоводолин. і Недригайлів. р-нів. 1988 у зв'язку з переселенням жит. з обліку знято села Грядки, Іщенки, Косенки, Курди, Лісне, Молочне, Савониха, Скляри, Тимофіївка, Шияни, 2000 – Гатка, 2007 – Верхнє, Кринички, Круте. Пл. 1,54 тис. км². За переписом 2001, насел. становило 27 743 особи (складає 82,6 % до 1989), станом на 1 січня 2015 – 20 188 осіб (переважно українці). У складі Л. р. – 129 сільс. насел. пунктів. Функції райцентру виконує місто обл. значення [Лебедин](#). Л. р. лежить на відрогах *Середньоросійської височини*. Поверхня – пологохвиляста лесова рівнина. Її заг. нахил направлений з Пн. Сх. на Пд. Зх. Вис. над р. м. 134 м. Корисні копалини: природ. газ (1962 відкрито Новотроїць. газоконденсатне родовище), торф (урочища Боровеньське, Будильське, Киселівка, Озерище), глини (зокрема й гончарна), пісок, суглинки. З Пн. Сх. на Пд. Зх. р-н перетинає р. *Псел*. Також протікають його притоки Будилка (бере початок pobl. с. Калюжне, місце впадіння – pobl. с. Селище), Вільшанка (бере початок pobl. с. Курилівка, місце впадіння – pobl. с. Барабашівка, над нею знаходяться Лебедин і села Курилівка та Рябушки), Ворожба (бере початок pobl. с. Лифине, місце впадіння – с. Бишкінь), [Грунь](#) (бере початок pobl. с. Павленкове, місце впадіння – pobl. м. Гадяч), Легань (бере початок pobl. с. Малий Вистороп, місце впадіння – с. Бишкінь) та Ташань (бере початок pobl. с. Черемухівка, на тер. Зіньків. р-ну зливається з Грунню, внаслідок чого утворюється р. [Грунь-Ташань](#)). На край. Пн. Зх., на межі Л. р. з Білопіль. р-ном – Сула. Землі водного фонду становлять 1,7 тис.

га. Переважну частину займають типові малогумусні чорноземи, є лучні та болотні ґрунти. Пл. лісів та ін. лісовкритих земель 33,2 тис. га. Зростають сосна (45 %), дуб (30 %), клен, береза, липа, осика. Об'єкти природно-заповід. фонду: відділ. *Українського степового природного заповідника НАНУ – Михайлівська цілина* (202,4 га, Катеринів. сільрада), гідрол. пам'ятка природи заг.-держ. значення *Шелехівське озеро* (7 га, Межиріц. сільрада); місц. значення – заказники Бобрицький (34,24 га, Московсько-Бобриц. сільрада), Верхньосульський (100 га, Гринців. і Штепів. сільради), Ворожбянський (396 га, Ворожбян. сільрада), Галине болото (220 га), Перелісківський (26 га; обидва – Великовистороп. сільрада), Шелехівський (481 га, Межиріц. сільрада; усі – гідрол.), Семиверстне озеро (74,2 га, Будил. і Калюжнен. сільради, орнітол.), пам'ятки природи Будил. дуб, Межиріц. шовковиця (обидві – ботан.), Відслонення пісків Полтав. ярусу (5 га, Михайлів. сільрада, геол.). Пл. с.-г. угідь 108,7 тис. га, з них орних земель – 75,7 тис. га. Структура валового виробництва с.-г. продукції: рослинництво – 82,2 %, тваринництво – 17,8 %. Працюють 3 с.-г. підприємства, 13 госп. т-в, 70 фермер. госп-в. У Л. р. – 21 заг.-осв. школа, інтернат, 2 дит. позашкіл. установи; [Лебединський краєзнавчий музей](#), 20 Будинків культури, 2 Центри дозвілля, 5 клубів, 23 б-ки; рай. лікарня, 9 амбулаторій, 9 фельдшер.-акушер. і 22 фельдшер. пункти. Виходить г. «[Життя Лебединщини](#)». Діють реліг. громади УПЦ КП, УПЦ МП, свідків Єгови, адвентистів сьомого дня, євангел. християн-баптистів, християн віри євангельської. Пам'ятки архітектури: у с. Бишкінь – Дмитріїв. церква (1888), у с. Боброве – Микол. церква (1730), у с. Василівка – Троїц. церква з дзвіницею (1778–1840), у с. Великий Вистороп – Параскеїв. церква (1898), у с. Ворожба – Преображен. церква з дзвіницею (1896), у с. Кам'яне – Покров. церква (1874–82), у с. Курган – Михайлів. церква (кін. 19 – поч. 20 ст.), у с. Лифине – садиба Хрущових (19 ст., 1859 у ній мешкав Т. Шевченко), у с. Малий Вистороп – будинок управителя цукр. заводу (19 ст.), Михайлів. церква (1913), у с. Межиріч – Успен. собор (1759–75), у с. Михайлівка – садиба Капністів (1810–1910), у с. Пристайлове – Успен. церква (1882), у с. Рябушки – Іоанно-Предтечен. церква (1886), у с. Червлене – Микол. церква (1895). Побл. сіл Будилка, Курган, Межиріч та в урочищі Озерище знайдено крем'яні знаряддя праці періоду палеоліту, побл. сіл Караван, Ревки, Рябушки, Червлене виявлено поселення бронз. і раннього заліз. віків, побл. сіл Кам'яне, Курган, Михайлівка та Рябушки – скіф. кургани, на тер. с. Пристайлове – поселення черняхів. культури, досліджені Горків., Городец., Заводниц., Кам'ян., Кукуєве, Михайлів., Новотроїц. і Озац. городища. Серед видат. уродженців – лікар-гігієніст, чл.-кор. АМН СРСР [Д. Калюжний](#) (с. Калюжне), лікарі-терапевти [Ф. Волинський](#) (с. Червлене), [Д. Плетньов](#) (с. Московський Бобрік), мікробіолог [М. Каплін](#) (с. Селище), фахівці у галузі охорони здоров'я [Б. Криштопа](#), П. Шупик (обидва – с. Будилка), лікар-офтальмолог О. Кудіна (с. Межиріч), лікар-педіатр [М. Лобода](#) (с. Пристайлове), лікар-ортопед, травматолог [М. Ситенко](#) (с. Рябушки), зоотехнік [Г. Кліценко](#) (с. Великий Вистороп), фахівець у галузі обчислюв. машин і систем [М. Тернюк](#) (с. Межиріч), правознавець [М. Шумило](#) (с. Шумили), географ, країнознавець [Б. Яценко](#) (с. Малий Вистороп); поети [В. Бойко](#) (с. Михайлівка), [Є. Васильченко](#) (с. Верхосулка), [М. Дубовик](#) (с.

Межиріч), *В. Мордань* (с. Новосільське), поет, прозаїк [В. Довжик](#) (с. Пристайлове), перекладач, історик [М. Дятленко](#) (с. Куличка), драматург *Л. Никоненко* (с. Будилка); живописець, графік, архітектор, засл. діяч мистецтв УРСР [В. Кричевський](#) (с. Ворожба), графік, живописець, засл. художник України *М. Сіробаба* (с. Межиріч), живописець, поет, літ. і худож. критик [Д. Бурлюк](#) (х. Семиротівщина, нині знято з обліку), живописець [І. Гапochenко](#) (с. Семиротівка), живописець, графік, колекціонер [О. Красовський](#), живописець, графік *А. Мордовець* (обидва – с. Куличка), майстри худож. кераміки *М. Озерний* (с. Василівка), *Я. Падалка* (с. Межиріч); актор, засл. діяч мистецтв РРФСР *С. Свашенко* (с. Деркачі); легкоатлет (спорт. ходьба) *М. Смага* (с. Боброве); військ. діяч, двічі Герой Радянського Союзу *П. Рибалко* (с. Малий Вистороп; 1958 встановлено погруддя, скульптор *П. Кеніг*, арх. *А. Модоров*), Герої Рад. Союзу [І. Герман](#), *І. Ухо* (обидва – с. Ворожба), [М. Глобін](#) (х. Овдянський), [Г. Гриценко](#) (с. Будилка), [М. Дрикалович](#), *І. Шумилов* (обидва – с. Михайлівка), *С. Індик* (с. Грунь), *П. Парфилов* (с. Межиріч), *М. Улановський* (с. Штепівка), *М. Усик* (с. Помірки), повні кавалери ордена Слави *Ф. Тонкошкур* (с. Боброве), *Д. Хоменко* (с. Бурівка).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Дудченко В. Г. З історії Лебединщини. Лебедин, 1993;
2. Лебединщина – мій рідний край. С., 2008;
3. Лебединщина в іменах. С., 2010.

Бібліографічний опис:

Лебединський район / Б. І. Ткаченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-53581>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).